

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA**

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 26 ta' Novembru, 2024.

Numru 10

Rikors numru 2/2018/1 JVC

**John, Joseph u Louis, aħwa Cassar Aveta; u Jennifer Cassar Aveta
mart John Cassar Aveta, u Mary Cassar Aveta mart Louis Cassar
Aveta għal kull interess li jista' jkollhom u b'digriet datat 19 ta' Frar
2021 il-ġudizzju ta' Joseph Cassar Aveta ġie trasfuz f'isem John
Cassar Aveta u Louis Cassar Aveta stante li Joseph Cassar Aveta
miet fil-mori tal-kawża**

v.

**Paul Muscat u martu Mireille Muscat, u Vincent Muscat u martu
Joanne Barron Muscat**

Il-Qorti:

1. Din hija kawża b'talba għal irkupru suċċessorju a tenur tal-Art.

912.

2. B'sentenza tat-23 ta' Frar 2021 il-Prim'Awla tal-Qorti, wara li

rraġunat li:

“Illi l-konvenuti fl-eccezzjonijiet taghhom isostnu li anki kieku stess *ex gratia argomenti* l-atturi kienu intitolati li jeżercitaw il-jedd tal-irkupru successorju, japplikaw pregudizzjali fir-rigward tal-azzjoni attrici fosthom illi għalkemm ir-rikorrenti huma l-eredi ta' ommhom Carmelina Cassar huma m'humieq l-eredi ta' Luigi u Maria Ann a konjugi Aveta u għalhekk m'humieq eredi taghhom.

Illi l-Qorti fliet il-premessi tar-rikors guramentat tal-atturi u wkoll it-talbiet u rat li għalkemm ir-rikorrenti esprimew ruhhom li huma ko-eredi u ko-proprjetarji tal-proprjetarji koncernati fil-kawza dawn imkien ma elenkaw kif u b'liema jedd huma saru ko-eredi u ko-proprjetarji tal-proprjetarji in kwistjoni. Isostnu li l-eredi ta' Luigi u Maria Anna konjugi Aveta kienu uliedhom fosthom Carmelina Cassar nee' Aveta u wkoll li huma s-successuri ta' ommhom Carmelina Cassar nee' Aveta izda ma giet annessa l-ebda prova dokumentarja mar-rikors guramentat li tevidenzja appuntu li huma eredi ta' Carmelina Cassar nee' Aveta.

Il-Qorti rat ukoll il-bosta dokumentazzjoni esebita mill-atturi fil-kawza odjerna izda l-ebda dokumentat ma jevidenzja li l-atturi wirtu lil ommhom Carmelina Cassar nee' Aveta wisq anqas jevidenzja li l-atturi wirtu l-proprjetarji imsemmija specificatament fil-kawza odjerna.

Il-Qorti taghmel ukoll referenza għall-affidavit tal-attur John Cassar Aveta esebit a fol. 41 et seq tal-process, liema affidavit għalkemm jirrizulta li huwa wiehed pjuttost dettaljat għal dawk li huma ricerki ta' Luigi u Maria Anna konjugi Aveta għal xi raguni mhux nota lil din il-Qorti l-informazzjoni tiegħaf hesrem mad-devolviment tal-eredita ta' Luigi u Maria Anna konjugi Aveta fuq ommhom Carmelina Cassar nee' Aveta u huha Francis Aveta u ma jagħti l-ebda dawl lil din il-Qorti dwar kif u meta l-eredita ta' Carmelina Cassar nee' Aveta suppost iddevolviet fuqhom kif isostnu l-atturi. L-istess jista' jingħad għad-dokumentazzjoni li giet esebiti mal-affidavit li wkoll tirrigwarda l-eredita ta' Luigi u Maria Anna konjugi Aveta izda dwar kif din allegatament iddevolviet fuq ir-rikorrenti ma gie esebit assolutament xejn.

Illi fil-fatt fl-atti lanqas biss giet esebita prova ta' meta Carmelina Cassar nee' Aveta giet nieqsa wisq anqas ma tressqet prova tar-ricerki testamentarji tagħha li setghu jevidenzjaw lil din il-Qorti li l-atturi huma effettivament eredi tagħha. Fl-atti ma gie esebit l-ebda dokument ufficjali li jista' jevidenzja l-allegazzjoni tal-atturi li huma appuntu l-eredi ta' ommhom, lanqas semplici dikjarazzjoni 'causa mortis' jew dokument iehor simili kif kien rikjest mil-ligi skont id-data tal-mewt ta' ommhom liema data hija injota għal kollox lil din il-Qorti. Anzi din il-Qorti tista' tassumi biss li Carmelina Cassar nee' Aveta hija mejta mill-kliem uzat fl-atti u cioe' li l-atturi huma l-eredi tagħha u minn xejn aktar fl-atti.

Illi fin-nota ta' sottomissjonijiet tal-atturi ghalkemm jigi ribadit li r- rikorrenti ahwa Cassar Aveta huma eredi qua successuri ta' ommhom ghal darb' ohra ma saret referenza ghal ebda dokument fl-atti li jevidenzja din il-pretensjoni. Wisq anqas saret referenza ghal xi dokument li jevidenzja fiex kienet tikkonsisti l-eredita' ta' Carmelina Cassar nee' Aveta u jekk mad-data tal-mewt taghha din kinitx tinkludi l-proprjeta' koncernata fil-kawza odjerna.

Illi min-naha l-ohra l-intimati dwar dan il-punt jissottomettu kif isegwi:

'L-Artikolu 912 jillimita l-legittimazzjoni attiva, ghall-finijiet tal- ezercizzju tal-irkupru successorju, ghall-werrieta.'

L-atturi John, Joseph u Louis Cassar Aveta huma l-ulied ta' Carmelina Cassar li kienet bint Lewis Aveta. L-atturi ipprezentaw provi biex juru li ommhom Carmelina Cassar wirtet lil missierha in virtu` tat-testment in att Nutar Eduardo Calleja Schembri tat-22 ta' Gunju 1948. **Izda l-atturi ma ressqu l-ebda prova sabiex juru li huma wirtu lil Carmelina Cassar.** Huma ma pprezentaw l-ebda ricerki testamentarji ta' Carmelina Cassar u ghalhekk ma nafux jekk din mitietx testasta jew intestata. Ghalhekk, ma nafux fuq min iddevolva l-wirt ta' Carmelina Cassar u wisq inqas nafu jekk l-atturi wirtuhiex. Is-semplici fatt li whud mill-atturi huma wlied Carmelina Cassar *di per se* ma jfisser assolutament xejn. Mhix l- ewwel darba li l-ulied jigu eskluzi mill-wirt billi jigu diseredati jew altrimenti jigu trattati bhala semplici legittimarji bl-istituzzjoni ta' xi hadd iehor bhala werriet. Hawn ukoll, l-atturi naqsu milli jressqu l-ahjar prova, proprjament, huma naqsu milli jressqu kwalsijasi tip ta' prova fir-rigward. Konsegwentement, l-azzjoni taghhom ma tista' qatt tirnexxi ghaliex jonqos element iehor li huwa essenzjali ghall-Artikolu 912.'

Illi dak espress fin-nota ta' sottomissjonijiet tal-intimati huwa appuntu dak li kkonkludiet din il-Qorti aktar il' fuq f'din id- decizjoni minn ezami tal-provi fl-atti. Jidher li ghal xi raguni mhux nota lil din il-Qorti, l-atturi zammew lura milli jipprovdu evidenza li tissostanzja l-pretensjoni taghhom li huma wirtu lil ommhom Carmelina Cassar nee' Aveta u qed jippretendu li din il-Qorti isserrah biss fuq il-kelma taghhom li huma wirtu l'ommmhom u li fuq kollox dak il-wirt kien jinkludi l-proprjeta' koncernata fil- kawza odjerna. Illi din il-Qorti izda hija ritenuta li tapplika l-ligi ghall-provi mressqa quddiemha u mhux ghas-supposizzjonijiet u meri allegazzjonijiet aktar u aktar f'cirkustanzi fejn il- gurisprudenza hija cara li d-dritt tar-retratt huwa wiehed eccezzjonali u ma jistax jigi applikat mill-Qrati b'mod legger. Anzi l-fatt li ma tressqet l-ebda evidenza dokumentarja fir-rigward tal- eredita' ta' omm ir-rikorrenti meta din facilment setghet tigi esebita' jqajjem suspetti f'mohh din il-Qorti li dan seta' sar b'intenzjoni da parti tar-rikorrenti. Illi din il-prova kellha tingieb mill-atturi li allegawha u mhux mill-konvenuti.

Illi ghaldaqstant din il-Qorti in vista tal-konsiderazzjonijiet kollha suesposti tqis li l-atturi ahwa Cassar Aveta (u l-konjugi taghhom ghal kull interess li jista' jkollhom) ma ssodisfawx il-prova li huma jikkwalifikaw bhala 'werrieta' fit-termini tal-artikolu 912 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta u dan

stante li ma rnexxielhomx jissodisfaw il-prova sal-grad rikjest mil-ligi li huma l-eredi ta' Carmelina Cassar nee' Aveta u allura wisq anqas li huma 'werrieta' tal-proprjeta' mmobbli nvoluta fil-kaz odjern devoluta mill-wirt ta' Luigi u Maria Anna konjuġi Aveta. Stante allura li dan l-element neccessarju *ad validitatem* ai termini tal-artikolu 912 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta ma jirrizultax sodisfatt il-Qorti ma ghandhiex alternattiva ghajr li tghaddi sabiex tichad it-talbiet kollha tal-atturi.

Illi in vista tal-konkluzjoni suesposta li fi kwalunkwe kaz iggib fix- xejn il-pretensjonijiet tal-atturi, l-Qorti tqis li jkun superfluwu li tinoltra ruhha oltre fil-mertu tar-rikors u fil-bqija tal-eccezzjonijiet tal-intimati."

3. Laqgħet it-tieni eċċezzjoni tal-konvenuti sakemm hija kompatibbli ma' dak minnha deċiż u fin-nuqqas ta' prova sodisfaċenti fl-atti skont il-liġi li l-atturi aħwa Cassar Aveta huma 'werrieta' tal-proprjeta' mmobbli nvoluta fil-kaz odjern devoluta mill-wirt ta' Luigi u Maria Anna konjuġi Aveta, element neċċessarju *ad validitatem* għall-applikazzjoni tal-Artikolu 912 tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta, ċaħdet it-talbiet kollha attriċi.

4. L-atturi appellaw mis-sentenza b'żewġ lanjanzi.

5. **L-ewwel aggravju** hu li l-Qorti żbaljat meta qalet li għalkemm l-atturi ressqu provi li ommhom kienet werrieta tal-ġenituri tagħha, ma ġabux ukoll prova li huma werrieta t'ommmhom. Fis-sustanza, l-ewwel aggravju huwa li:

(i) fir-Risposta Ġuramentata, il-konvenuti **ammettew** dan il-fatt. Għalkemm ma jsemmux speċifikament l-artiklu fejn allegatament saret din l-ammissjoni, jirrizulta lill-Qorti li l-atturi qegħdin jirreferu għal paragrafu 2.i

tar-Risposta Ġuramentata li taqra hekk:

“L-atturi m’ghandhomx il-*locus standi* rikjest mill-Ligi sabiex jipromwovu l-azzjoni minnhom intentata. Id-dritt ta’ rkupru successorju huwa biss ezercitabbli mill-werrieta fir-rigward ta’ cessjoni oneruza ta’ kwota mill-eredita` relattiva lil terzi...(omissis) L-istess proprjetajiet gejjin mill-wirt ta’ Luigi u Maria Anna konjugi Aveta li kienu wirtuhom iz-zewg uliedhom Carmelina Cassar nee’ Aveta u Franics Aveta. L-ahwa John, Joseph u Louis ahwa Cassar Aveta **huma l-eredi ta’ ommhom Carmelina Cassar iżda m’humix l-eredi ta’ Luigi u Maria Anna konjugi Aveta ...**”

(ii) F’ittra ufficjali li bagħtu lill-atturi, indirizzawhom bħala l-werrieta t’ommmhom.

(iii) Kemm fir-Rikors Ġuramentat kif ukoll f’affidavit li għamel, l-attur John Cassar Aveta ddikjara li l-atturi huma werrieta t’ommmhom u qatt ma ġie kkontestat f’dan ir-rigward.

6. Din il-Qorti tqis li l-istqarrijiet li għamel wieħed mill-atturi anke jekk mhux kontradetti permezz ta’ kontro-eżami jew provi oħra kuntrarji, xorta waħda ma jammontawx għall-añjar prova li kull min iressaq allegazzjoni hu marbut li jgħib in sostenn tagħha. Il-kodiċi ritwali huwa tassattiv f’dan ir-rigward. Skont Art. 559 tiegħu, “Il-Qorti **għandha** fil-każijiet kollha tordna li ssirilha l-añjar prova li l-parti tista’ għgħib”. Donnu l-leġislatur dehrlu li din id-disposizzjoni mhix enfatika biżżejjed għaliex ikompli jisħaq fl-Art. 560(1) li “L-qorti **għandha tiċħad** li tingħieb kull prova ... li jidhrilha li mhix l-añjar prova li l-parti tista’ għgħib”. F’dan il-każ, l-aqwa prova kienet tkun taċ-ċertifikat tal-mewt tal-omm, tar-riċerki tat-testmenti, u tal-añħar testament jew testmenti validi, jekk saru. Anke hawn, l-atturi naqsu li

jħarsu l-vot tal-liġi, li tagħmar li “Flimkien mar-rikors ġuramentat **għandhom jingiebu** d-dokumenti biex isaħħu t-talba” (Art. 156(2) tal-Kap. 12).

7. Din il-Qorti tqis ukoll li permezz ta’ dawn id-dikjarazzjonijiet, il-konvenuti kienu qegħdin jassumu, jew kif jgħidu l-Ingliži ħaduha *for granted* li l-atturi tassew kienu, kif kienu qegħdin jistqarru, il-verrieta t’ommmhom. Kull ma jingħad irid jittieħed fil-kuntest tiegħu. Fir-Risposta Ġuramentata, l-istqarrija li l-atturi huma l-verrieta t’ommmhom saret fil-kuntest u b’kontrappożizzjoni tal-fatt li mhumiex il-verrieta tan-nanniet. Jidher ċar li l-istqarrija ma saritx bl-iskop li teżenta lill-atturi milli jġibu l-prova li huma tassew verrieta t’ommmhom. Pjuttost milli ammissjoni, iktar hija nuqqas ta’ kontestazzjoni fil-mument ta’ individwazzjoni tal-pretenzjonijiet rispettivi (ir-rikors ġuramentat u r-risposta ġuramentata), bħala element ta’ indentifikazzjoni tal-fatti kontroversi li, bħala tali, jridu jiġu ppruvati. L-istqarrija tal-konvenuti trid tittieħed fil-kuntest tad-djalettika proċesswali; fl-isfond tal-pretenzjonijiet rispettivi kontrapposti, fejn il-punt in kontestazzjoni hu jekk humiex verrieta tan-nanniet, u mhux jekk humiex verrieta t’ommmhom. M’hemm xejn x’juri b’mod inekwivoku li l-konvenuti riedu jiddispensaw lill-atturi milli jippruvaw li huma verrieta t’ommmhom.

8. Għalhekk dan l-aggravju huwa mingħajr siwi.

It-tieni aggravju

9. It-tieni aggravju huwa li meta l-Ewwel Qorti ddeċidiet li l-atturi ma ressqux l-aħjar prova li huma werrieta t'ommmhom, kienet qiegħda tilqa' eċċezzjoni li saret fin-nota ta' sottomissjonijiet finali. Dan mhuwiex permess, partikolarment wara li jkun ingħalaq l-istadju tal-provi. Fi kwalunkwe każ, eċċezzjoni ulterjuri tista' ssir biss bil-permess tal-Qorti.

10. Din il-Qorti ma ssibx li saret xi eċċezzjoni ulterjuri. Dak li qalu l-konvenuti fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħhom huwa li l-atturi naqsu li jgħibu l-prova li huma l-werrieta t'ommmhom. Fi kliem ieħor urew li l-atturi ma għabux prova ta' fatt li allegaw. Sottomissjoni bħal din ma tistax issir fil-forma ta' eċċezzjoni (fir-risposta ġuramentata) għaliex f'dak l-istadju jkunu qiegħdin jirribattu t-talbiet tal-atturi abbażi tas-sempliċi allegazzjonijiet, u mhux abbażi tal-provi. Dawn ma jkunux għadhom saru, jitressqu mill-attur (u mill-konvenut) fl-istadju ta' wara tal-kawża, jgħifieri fl-istadju tal-ġbir tal-provi.

11. Lanqas dan l-aggravju ma jiswa.

12. Għal dawn il-motivi, din il-Qorti qiegħda tiċċad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata. Spejjeż tal-Ewwel Istanza kif deċiżi mill-Ewwel Qorti. Spejjeż ta' dan l-appell a kariku tal-appellanti.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Robert G. Mangion
Imħallef

Grazio Mercieca
Imħallef

Deputat Reġistratur
jb